

Gezamenlijk bestuurlijk voornemen voor een verregaande samenwerking

Inleiding

Defensie heeft meer ruimte nodig om Nederland veilig te houden. Dit is nodig omdat de veiligheidssituatie in de wereld verandert. De Nederlandse krijgsmacht richt zich meer op het beschermen van het eigen grondgebied en dat van NAVO-bondgenoten. Voor deze taak heeft Defensie niet alleen meer militairen en materieel nodig, maar ook meer ruimte in Nederland. Het ministerie van Defensie werkt aan een beleidsvisie Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. Het gaat daarbij om onder andere het aanwijzen van laagvlieggebieden, helikopterlandingsplaatsen en gebieden voor het vliegen met drones. Ook zijn er nieuwe kazernes nodig. In aanvulling op de mogelijk nieuwe kazerne in Zeewolde gaat het daarbij specifiek om een flinke intensivering van de bestaande kazerneterreinen in Wezep en 't Harde en het ASK terrein. Defensie zoekt meer ruimte en vastgoed voor eenheden, staven en eenheden voor civiel-militaire samenwerking. Defensie wil dat onder meer doen door intensiever gebruik van de kazerneterreinen in Wezep en 't Harde. Ook wil Defensie meer oefenen op de Veluwe, met laagvlieggebieden, helikopterlandingsplaatsen en cargodrones, waaronder op het ASK terrein.

Het is daarom van belang dat de gemeenten Oldebroek en Elburg, de provincie Gelderland en het Ministerie van Defensie een gezamenlijke gedeelde visie op de toekomstige ontwikkeling van deze kazernes en het ASK terrein en het omliggende gebied hebben.

Door de activiteiten van de krijgsmacht binnen onze twee gemeenten samen te voegen, kan de impact van Defensie op het gebied integraal worden gezien. En kan de optelsom van de ruimtelijke, maatschappelijke en economische impact in beeld worden gebracht, ook voor de langere termijn. We hechten belang aan het optimaal benutten van de ruimte. Dit vereist vroegtijdige afstemming als overheden onderling én binnen de krijgsmacht. Dit document is een eerste stap om te komen tot optimale samenwerking.

Deel A. Denkend vanuit kansen, verantwoordelijkheid en draagvlak

Historische verbondenheid

Defensie, de Veluwe en de daarin liggende gemeenten zijn al jarenlang onlosmakelijk met elkaar verbonden. De aanwezigheid van de vele militairen die dit met zich meebracht, maakte dat Defensie echt onderdeel was van de toen nog relatief kleine gemeenschappen. Beroepsmilitairen maakten deel uit van de samenleving, anderen werkten voor Defensie in bijvoorbeeld de horeca of het onderhoud en met de actieve dienstplicht was Defensie erg zichtbaar in het normale straatbeeld. Ook vestigden zich beroepsmilitairen op de Veluwe om er te wonen, dichtbij hun werk.

De regio Kop van de Veluwe is ook nu weer nadrukkelijk in beeld voor de extra ruimtebehoeftes van Defensie. Juist vanwege die historische verbondenheid, de vele aanwezige defensie terreinen en vanwege de (relatieve) ruimte die de regio lijkt te bieden voor defensietaken. Een deel van die activiteiten en claims bevinden zich of landen mogelijk in of nabij de gemeentegrenzen van de twee gemeenten Oldebroek en Elburg. Opgaven waar alle twee de gemeenten een zelfde positieve basishouding in hanteren: koestering van de van oudsher nauwe banden met Defensie; waardering van de inzet om de krijgsmacht toekomstgericht te maken en constructief willen bijdragen aan de zoektocht naar ruimte..

Ruimteclaims op de Veluwe

Defensie zoekt meer ruimte en vastgoed voor eenheden en eenheden voor civiel-militaire samenwerking. Defensie wil dat onder meer doen door intensiever gebruik van de kazerneterreinen. Ook wil Defensie meer oefenen op de Veluwe, met laagvlieggebieden, helikopterlandingsplaatsen en cargodrones. De opgaven vanuit Defensie zijn ook onder andere:

1. Uitbreiding raccordement 't Harde. Deze behoefte komt door: 1) toename van oefeningen en trainingen van eenheden die per rail verplaatsen. 2) door het veranderende dreigingsniveau waardoor meer vervoersbewegingen door Europa gaan. 3) EU-regelgeving stuurt erop aan dat transporten meer dan 500km per rail of per waterwegen moet gaan plaatsvinden.
2. Uitbreiden Artillerie Schietkamp (ASK). Het aanpassen van het ASK gaat in twee delen: een aanpassing van de vergunde ruimte in de "brede strook" van circa 5 km bij 500 meter. een uitbreiding aan de zuidzijde van 500 hectare (waar de afvuurlocaties zijn).
3. ASK uitbreiden met 120 mm mortierschieten.

Met de omgeving

De ontwikkeling van de twee kazernes en het ASK terrein hebben niet alleen effect op de terreinen zelf, maar ook op de omgeving. Het gaat hierbij om mobiliteitsstromen van, naar en tussen de kazernes; om extra huishoudens die zich op termijn vestigen binnen de regio van de Kop van de Veluwe; effecten op natuur en landschap; impact op het toeristisch gebruik en recreatief gebied en druk op de lokale arbeidsmarkt van de gemeenten Oldebroek en Elburg. Een toekomstbestendige Defensie kan alleen als dit ook in samenhang met andere opgaven worden opgepakt, zoals we dat vanuit de regio Kop van de Veluwe hebben vastgelegd in de Samenwerkingsagenda Kop van de Veluwe 2024-2028 en in onze eigen Omgevingsvisie 's. Immers, de eenheden moeten de kazernes wel kunnen bereiken (mobiliteit) en de mogelijkheid om zich op termijn in de nabijheid van de kazerne te vestigen (wonen). Hierbij vinden we het belangrijk oog te hebben voor het lokale karakter en de lokale leefbaarheid en zijn omgeving met voorzieningen. Het zoeken naar slimme combinaties tussen de verschillende opgaven is hierbij essentieel.

En dat alles in de context dat er ook nu al andere grote, landelijke opgaven en ruimteclaims liggen op en rondom onze regio Kop van de Veluwe. Daarbij komen de ruimteclaims die gekoppeld zijn aan de Veluwe: meer ruimte voor betere natuur, ruimte voor toerisme op de juiste plaats en ruimte voor landbouw die in transitie moet. Daarmee legt de ruimtebehoefte van Defensie druk op andere essentiële lokale en regionale opgaven, zoals de versnelling van de woningbouw, uitbreiding van bedrijventerreinen (denk hieraan een koppeling met het Regionaal Programma Werklocaties Kop van de Veluwe), behoud en versterking van de toeristisch-recreatieve sector en van natuur en landschap. Deze uitdagingen worden versterkt door factoren als bijvoorbeeld bevolkingstoename, netcongestie en stikstofproblematiek.

Met andere ruimteclaims van Defensie

De regio van de Kop van de Veluwe is ook uitdrukkelijk in beeld voor de vestiging of versterking van andere ruimteclaims van Defensie, namelijk laagvlieggebieden voor helikopters, helikopterlandingsplaatsen en drones. We zetten daarbij in op versterking van wat er al is en wat passend is bij (de historie van Defensie op) deze regio en gaan terughoudend om met nieuwe ruimtevragers, vanwege het belang om het lokale draagvlak te behouden en het gevaar van stapeling. De intensivering van de kazerneterreinen zet de al krappe arbeidsmarkt in de regio verder onder druk, bijvoorbeeld waar het gaat om personeel op het gebied van horeca, schoonmaak, onderhoud en techniek. Het uitgangspunt is dat de intensivering niet ten koste gaat van lokale bedrijvigheid, maar die juist versterkt. De intensivering biedt mogelijk op dat vlak kansen waar het gaat om het afnemen van diensten bij lokale bedrijven, maar ook de werving en onderwijs van (Defensie)personeel. Door als overheden gezamenlijk op te trekken en lokale bedrijven en onderwijsinstellingen uit de regio Zwolle daarbij te betrekken én in te zetten, kan de regio Zwolle zich mogelijk verder ontwikkelen tot wervings- en opleidingscentrum voor defensie- en veiligheidspersoneel.

Deel B. Bestuurlijke afspraken over randvoorwaarden

1. Woningbouwopgave

De toename van Defensiepersoneel verhoogt de toch al aanzienlijke druk op de lokale woningmarkt. De wachttijd voor sociale huurwoningen is zorgwekkend lang, betaalbare koopwoningen zijn eveneens schaars. Graag willen wij genoeg woonruimte kunnen bieden volgens onze regionale woningbouwopgave voor de inwoners van de gemeenten Oldebroek en Elburg, maar ook voor het militair personeel dat met de ontwikkelingen in het NPRD naar de Veluwe komt. Hulp van Defensie en Rijk bij het realiseren van voldoende betaalbare woningen is daarbij noodzakelijk. Dan kan het bijvoorbeeld gaan om het inperken van onrendabele toppen en/of om andere barrières voor woningbouwontwikkeling op bepaalde locaties weg te nemen. Hierbij kan worden gedacht aan een omgevingswaarde op het aspect geluid en trillingen.

2. De infrastructuur/ bereikbaarheid

De intensivering doet de druk op de infrastructuur/bereikbaarheid in de gebieden rondom de kazernes in Wezep en 't Harde toenemen. Dat ziet zowel op het hoofdwegennet als het onderliggende wegennet en het spoor. Daarom zijn aanpassingen nodig in de infrastructuur. Dat vergt niet alleen aanpassing en vergroting van de capaciteit op de rijkswegen A50 en A28 en de provinciale wegen zoals de N308 en N309, maar ook het onderliggende wegennet. Verder dient het openbaar vervoer verbeterd te worden. Daarvoor zien wij de nodige koppelkansen, zeker als het gaat om de opgaven corridor Flevoland-Veluwe en Hub 't Harde, zoals deze beide opgaven zijn opgenomen in de Samenwerkingsagenda Kop van de Veluwe 2024-2028. Maar ook door een snellere en frequentere spoorverbinding, inclusief opwaardering van het station in 't Harde en Wezep, kunnen stappen worden gezet in de mobiliteitstransitie. Voor het concrete project van de stationsomgeving Hub 't Harde bestaat reeds een goede samenwerking met defensie die wij graag willen uitbreiden naar een samenwerking in een grotere gebiedsontwikkeling.

3. De arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt in onze gemeenten is krap. De zoektocht van Defensie naar personeel heeft hoe dan ook consequenties voor die arbeidsmarkt. Wij willen ervoor waken dat dit concurrerend gaat werken voor het lokale bedrijfsleven en zien juist graag op dit vlak synergie bijvoorbeeld door scholing, opleiding, delen van voorzieningen etc. We zien daarbij ook koppelkansen gelet op de werknemers die deze organisaties met zich meebrengen, de bedrijven met een link met de defensie-industrie die al in onze gemeenten en omgeving gevestigd zijn én de opleidingen op het gebied van veiligheid die Zwolle biedt.

4. Nutsvoorzieningen

Het energiesysteem is overbelast in onze regio; nieuwe ruimte is niet beschikbaar. Daar zal een oplossing voor moeten komen als Defensie in onze omgeving gaat uitbreiden dan wel intensivering van de bestaande kazernes plaatsvindt. We zien daarvoor koppelkansen met de verstedelijkingsopgave (woningbouwopgave en werklocaties) uit Kop van de Veluwe, zoals deze verwoord is als opgave in de Samenwerkingsagenda Kop van de Veluwe 2024-2028, maar ook vanuit het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK zijn

projecten op het gebied van energie-infrastructuur die noodzakelijk zijn voor een toekomstbestendig energiesysteem in relatie tot de aanpak van de netcongestie). Als er voorrang op het energiesysteem is voor de uitbreiding van kazernes, dan kan de woningbouwontwikkeling en werklocaties daarop meeliften (of andersom) voor de gemeenten Oldebroek en Elburg.

5. Natuur en landschap

De natuur op de Veluwe is kwetsbaar. Dat maakt de komst van nieuwe Defensieopgaven een uitdaging. En niet alleen voor de natuur; ook onder andere de woningbouwopgave mag daardoor niet in de verdrukking komen. We werken daarom als overheden samen met betrekking tot dit vraagstuk. Dat vraagt om een zorgvuldig en gezamenlijk proces. Upgrading kan betekenen dat natuurwaarden op de kazerneterreinen gecompenseerd moeten worden. Wij zien goede mogelijkheden voor natuurherstel en/of ontwikkeling aan de randen van de Veluwe,

6. Voorzieningen

We werken in onze gemeenten continu aan het op peil houden van een passend voorzieningenaanbod. De uitbreidingen van de defensie terreinen in onze regio zorgen waarschijnlijk tot een toename van Defensiepersoneel op de Veluwe. Het voorzieningenniveau moet hierdoor noodzakelijkerwijs ook meegroeien. Denk hierbij aan maatschappelijke en culturele voorzieningen, zoals scholen, sport- en speelvoorzieningen en zorg. Wij zien mogelijkheden om hierin gezamenlijk op te trekken en op die manier te zorgen voor een passend voorzieningenaanbod voor onze huidige inwoners en voor toekomstig Defensiepersoneel.

7. Duurzaamheid en toekomstbestendigheid

Intensivering van de Defensie terreinen biedt een uitgelezen mogelijkheid tot verduurzaming en die mogelijkheid moeten we niet voorbij laten gaan. Wij verwachten dat Defensie streeft naar zo duurzaam mogelijk bouwen om de impact op de omgeving te minimaliseren. Dit omvat onder andere het realiseren van energieneutrale gebouwen, het integreren van circulaire principes, het opzetten van slimme energienetwerken zoals een Smart Energy Hub, en het toepassen van natuurinclusieve en klimaatadaptieve maatregelen. Hier zien we ook koppelingen met de transitie in het landelijk gebied, bijvoorbeeld in de gebruikmaking van duurzaam geteelde bouwmaterialen of de realisatie van korte ketens omtrent lokaal geproduceerd voedsel.

8. Recreatie

De plannen van Defensie zullen impact hebben op de toeristische-recreatieve aspecten van de Kop van de Veluwe en specifiek voor de gemeenten Oldebroek en Elburg. Toerisme is een belangrijke economische sector. In het samenwerkingsverband Veluwealliantie wordt gewerkt aan het verbeteren

van de balans tussen natuur, toerisme en inwoners. Daarin is aandacht voor onder meer recreatiezonering, toeristische infrastructuur en vitale vakantieparken. Veluwealliantie is een groot

programma met financiering vanuit o.a. Rijk, provincie en gemeenten. Het is ook daarom van belang dat we de opgaven samen met Defensie op regioniveau vanuit de Kop van de Veluwe oppakken.

9. Veiligheid en schade

Wanneer de nood aan de man is staat de krijgsmacht paraat om incidenteel bijstand of steun te verlenen aan civiele autoriteiten. Andersom ondersteunt civiel defensie wanneer nodig. Door de oefen- en schietactiviteiten ontstaan er frequent natuurbranden op het defensie terrein. Deze natuurbranden zijn te beschouwen als onderdeel van het bedrijfsproces van het ASK. Met een droger wordend klimaat neemt ook de kans op natuurbranden toe.

Om branden zoveel mogelijk in de kiem te smoren of zoveel mogelijk beheersbaar te maken is de civiel-militaire samenwerking in een convenant (tussen o.a. defensie en de gemeenten Elburg en Oldebroek) vastgelegd. In dit convenant staan de overeengekomen maatregelen met betrekking tot brandpreventie en brandbestrijding op het ASK evenals de bijbehorende calamiteitenprocedures. In het nieuwe convenant is de toenemende droogte en daarmee de toenemende kans op natuurbranden een aandachtspunt.

Commentaar [ML1]: Deze paragraaf heeft Oldebroek niet

Defensie is en blijft verantwoordelijk voor de zorg voor de veiligheid van de bedrijfsvoering en de daarbij horende activiteiten op zijn kazernes en terreinen in al haar verschijningsvormen, zoals onder andere personele veiligheid, transportveiligheid, vliegveiligheid en munitieveiligheid, zowel intern als extern. Bij Defensie is een afdeling Claims die verzorgt de afwikkeling van alle schade aan Defensie en veroorzaakt door Defensie, denk hierbij aan dat een militair voertuig verkeersschade heeft veroorzaakt of dat tijdens een militaire oefening schade is veroorzaakt aan eigendommen. Daarbij willen we ook dat schade veroorzaakt door onder andere schietoefeningen daar ook voor in aanmerkingen gaan komen en dat hiervoor een goede juridische en toegankelijke regeling voor ontwikkeld wordt.